

**KORREKSION-PEDAGOGIK ISHLARNI TASHKIL ETISHNING
TASHKILIY, HUQUQIY,
USLUBIY VA AMALIY YORDAM KO'RSATISH USULLARI**

Jizzax davlat pedagogika universiteti

O'zbek tili va adabiyoti fakulteti

2-bosqich talabasi

Shirinboyeva Komila Farxod qizi

EMAIL: xakimboyevakumushbibi@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada korreksion-pedagogik ishlarni tashkil etishning tashkiliy, huquqiy, uslubiy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Korreksion ta'lim maxsus ehtiyojli bolalarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda ularning rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan. Ushbu maqolada korreksion ta'limning asosiy tamoyillari, huquqiy asoslari, pedagogik yondashuvlari va metodikasi bayon etiladi. Bundan tashqari, amaliy yordam ko'rsatish usullari, jumladan, logopedik, defektologik, psixologik hamda maxsus pedagogik yondashuvlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Korreksion pedagogika, maxsus ehtiyojli bolalar, defektologiya, logopediya, inklyuziv ta'lim, pedagogik yondashuv, huquqiy asoslar, maxsus metodika, individual rivojlanish, reabilitatsiya.

Korreksion-pedagogik ishlar maxsus ehtiyojli bolalar va ta'limda qiyinchiliklarga duch kelayotgan shaxslarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan ta'limiy faoliyatdir. Ushbu ishlar bolalarning intellektual, nutqiy, psixologik va jismoniy rivojlanishida yuzaga keladigan muammolarni bartaraf etishga yordam beradi. Korreksion ta'lim pedagogik psixologiya, maxsus pedagogika, defektologiya, logopediya va reabilitatsiya kabi

sohalar bilan chambarchas bog'liq. Korreksion-pedagogik ishlarni samarali tashkil etish uchun huquqiy, tashkiliy va uslubiy jihatlar muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim tizimida ushbu yo'nalishning rivojlanishi maxsus ehtiyojli bolalarning ijtimoiy moslashuvi va kelajakda mustaqil hayotga tayyorgarligini yaxshilash imkonini beradi. Ushbu maqolada korreksion-pedagogik ishlarning tashkiliy, huquqiy, uslubiy va amaliy jihatlari yoritiladi.

Korreksion-pedagogik ishlarning tashkiliy asoslari

Korreksion ta'limni samarali amalga oshirish uchun quyidagi tashkiliy masalalarga e'tibor qaratish zarur: Maxsus ta'lim muassasalari – imkoniyati cheklangan bolalar uchun maktabgacha ta'lim muassasalari, maxsus maktablar va reabilitatsiya markazlari faoliyat yuritadi. Inklyuziv ta'lim tizimi – maxsus ehtiyojli bolalarning umumiy ta'lim tizimiga integratsiya qilinishi. Individual ta'lim dasturlari – har bir bolaning imkoniyatlari va ehtiyojlariga moslashtirilgan maxsus rejalashtirilgan o'quv jarayoni.

Korreksion-pedagogik ishlarning huquqiy asoslari

Korreksion ta'limni tashkil etishda quyidagi normativ-huquqiy hujjatlarga tayaniladi: O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (2020). Maxsus ehtiyojli bolalar huquqlari to'g'risidagi xalqaro konvensiyalar (BMT, 2006). O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining maxsus ta'limga oid normativ hujjatlari. Nogironlar huquqlari bo'yicha davlat dasturi va ijtimoiy himoya qonunlari. Ushbu huquqiy hujjatlar maxsus ehtiyojli bolalar ta'limini qo'llab-quvvatlash va ularning huquqlarini ta'minlash uchun xizmat qiladi.

Korreksion-pedagogik ishlarning uslubiy jihatlari

Korreksion ta'lim metodikasi turli usullarga asoslangan bo'lib, bolalarning rivojlanishidagi kamchiliklarni bartaraf etishga yo'naltiriladi. Asosiy yondashuvlar quyidagilardan iborat: Logopedik ishlar – nutq nuqsonlarini tuzatish uchun maxsus mashqlar va treninglar. Defektologik metodlar – aqliy yoki jismoniy rivojlanishida

muammolari bo'lgan bolalar bilan ishlash. Sensor integratsiya – bolalarning atrof-muhit bilan to'g'ri munosabat o'rnatishini rivojlantirish. Reabilitatsiya texnologiyalari – jismoniy yoki aqliy cheklovlarga ega bolalarni ijtimoiy hayotga moslashtirish.

Amaliy yordam ko'rsatish usullari

Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda amaliy metodlar muhim o'rin tutadi. Asosiy usullar quyidagilardan iborat: Individual yondashuv – har bir bolaning ehtiyojlari va qobiliyatlariga qarab alohida dastur ishlab chiqish. Guruhiy mashg'ulotlar – ijtimoiy moslashuv va kommunikatsiya ko'nikmalarini shakllantirish. Psixologik qo'llab-quvvatlash – bolaning ruhiy holatini barqarorlashtirish va o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish. Ota-onalar bilan hamkorlik – maxsus ehtiyojli bolalarni tarbiyalashda oilaning ishtirokini ta'minlash.

Korreksion-pedagogik ishlarning samarali tashkil etilishi maxsus ehtiyojli bolalarning ta'lim olish jarayonini yaxshilashga, ularning jamiyatda to'laqonli a'zo sifatida shakllanishiga imkon yaratadi. Korreksion-pedagogik ishlar maxsus ehtiyojli bolalar uchun sifatli ta'lim va tarbiya berishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayon bolalarning individual ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim va tarbiya berishni, ularning psixologik, jismoniy va intellektual rivojlanishini qo'llab-quvvatlashni ta'minlaydi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

Tashkiliy jihatlar – Korreksion ta'lim samaradorligini oshirish uchun maxsus ta'lim muassasalari, inklyuziv ta'lim tizimi va individual ta'lim dasturlari joriy etilishi lozim. Huquqiy asoslar – Nogironligi bo'lgan bolalarning ta'lim huquqlarini ta'minlash uchun milliy va xalqaro huquqiy hujjatlarga asoslangan maxsus dasturlarni rivojlantirish muhim. Uslubiy yondashuvlar – Korreksion pedagogika logopedik, defektologik va psixologik metodlarni o'z ichiga olishi, shuningdek, bolalarning rivojlanish xususiyatlariga mos keladigan innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash zarur. Amaliy yordam usullari – Individual va guruhiy yondashuvlar, psixologik

qo'llab-quvvatlash, sensor integratsiya va ota-onalar bilan hamkorlik orqali maxsus ehtiyojli bolalarning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish kerak.

Shu bilan birga, korreksion ta'limni yanada rivojlantirish uchun pedagoglar malakasini oshirish, ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish va jamiyatda inklyuziv ta'limning ahamiyatini targ'ib qilish muhim sanaladi. Kelgusida ushbu yo'nalishdagi islohotlar maxsus ehtiyojli bolalarning jamiyatga moslashuvi va muvaffaqiyatli ta'lim olishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Nogironligi bo'lgan shaxslarni qo'llab-quvvatlash va ularning huquqlarini ta'minlash bo'yicha davlat siyosati" qarori. – Toshkent, 2021.
3. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Inklyuziv ta'lim metodik qo'llanmasi. – Toshkent, 2022.
4. Xodjayev B., O'rinboyeva M. Korreksion pedagogika asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
5. Ismailova G. Maxsus pedagogika va inklyuziv ta'lim. – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2021.
6. Florian L. Handbook of Inclusive Education for Educators, Administrators, and Planners. – New York: Routledge, 2015.
7. Mittler P. Working Towards Inclusive Education: Social Contexts. – London: Routledge, 2012.
8. Vygotsky L.S. Defektologiya asoslari. – Moskva: Pedagogika, 1991.
9. Ainscow M., Dyson A. Improving Schools, Developing Inclusion. – London: Routledge, 2006.

10. Booth T., Ainscow M. Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools. – Bristol: CSIE, 2011.